

Ur den förödande kollisionen mellan neutronstjärnor kom guld. Denna ursprungsteori om vårt 79:e grundämne – *aurum* – innebär att guld är ett vittne till kosmiska händelser före all mänsklig närvaro. Det är utomjordiskt. En stor del av vattnet på vår planet är också äldre än vårt solsystem, vilket innebär att våra hav inte är av denna världen. Precis som allt annat faktiskt, om vi tänker oss big bang som en kameralös blix, som skapar en himlabild med multipla dimensioner i rum och tid som kröks, är ingenting på jorden av denna världen, inte ens vi själva. Det här är inga metafysiska påståenden, även om det är lätt att förstå hur guld i människans historia öronmärkts som en åtkomstpunkt till transcendens (till det som inte är av denna värld i teologisk mening), eller som en monetär fetisch med magiskt värde som tär på så många själar, och får dem att glömma världen, jorden och dess jordbor.

Att vi, när vi spårar guldets ursprung, finner två döda stjärnor som smälter samman i en gravitationell dansexplosion ökar vår förståelse för ursprung. Den drivande huvudidén i Jean-Luc Nancy's filosofiska verk är att allt har sitt ursprung i två. Allt begynner i par – ljus och mörker, mor och barn, du och jag, ett expanderande universum och de okända gränserna på andra sidan om dess expansion – till och med föreställningen om en gud kräver en skapelse, i ett ömsesidigt erkännande mellan skapare och skapat. Vårt givna villkor för Varat är singular plural och allting händer *mellan oss*¹. Politik och konst bör återupprätta detta villkor – så mycket våld och förvirring skulle kunna undvikas – för vi är antingen *med* eller så är vi inte alls.

Guld susar fram genom tid och rum och är inte bara en väsentlig åtkomstpunkt till ett obevittnat förflutet, utan också till en lika vittneslös framtid. När vår egen stjärna dör kommer allt guld i världen att slungas iväg, för att åter smälta ihop med ett omänskligt universums ordlösa värld (tillsammans med allt annat som överlever oss miljarder år framåt i den kalla, kollapsade natten efter vårt solsystem, vilket enligt lagen om oförstörbarhet är allt, om än i entropiska konfigurationer som inte kan ta i beaktande våra själar och kroppars skilda komplexitet som vi känner dem.) Vi kommer att ha levt och gjort saker som överlever oss länge – skimrande kroppar av massa från grundämnena som en gång utgjorde våra tekniska och konstnärliga material kommer jämte stoftet från våra kroppar, från *alla* kroppar, att sväva ut i en vidsträckt, universell skymningsframtid.

Varför inleder jag en essä om Anders Krisár med märkliga betraktelser över den spekulativa astronomin filosofiska konsekvenser? Eftersom det är omöjligt att skriva om ett verk som kommunicerar känsla så mycket mer direkt än någon text kan hoppas på. Detta gäller i synnerhet *Eva* (2016), konstnärens nyligen avlidna mors ansikte, gjutet i guld utifrån hennes dödsmask. Den bitterljuva sorgen hos ett så privat och sorgligt föremål förmår jag inte mer än kretsa kring. Jag kan bara skriva på avstånd – men ett avstånd som drar mig till sig och och berör mig, eftersom det är allas öde att sörja. Att diskutera *Eva* mot bakgrund av denna kosmiska produktion är inte bara ett hugskott. Det är Krisár själv som ser det så. Det var konstnären som berättade för mig, i fascinerad ton: *Vet du, guld är gjort av stjärnor*. Så återupprättandet av kosmiskt och personligt ursprung är en och samma sak i detta verk (om än egentligen, alltid två – två stjärnor, två människor, två temporaliteter.) *Eva* förkroppsligar rent bokstavligt ett glänsande grundämne som existerade före människan och som nu täcker ansiktet på modern som existerade före sitt barn. Eftersom vi alla härstammar från en preexisterande rumtid – först från en solipsistisk livmoder som måste ha känts som universum, och sedan från ett universum och en ensam planet som så ofta uppfylls av moderskap, finns det en känsla av att återbörda modern till hennes överlägsna plats i livet.

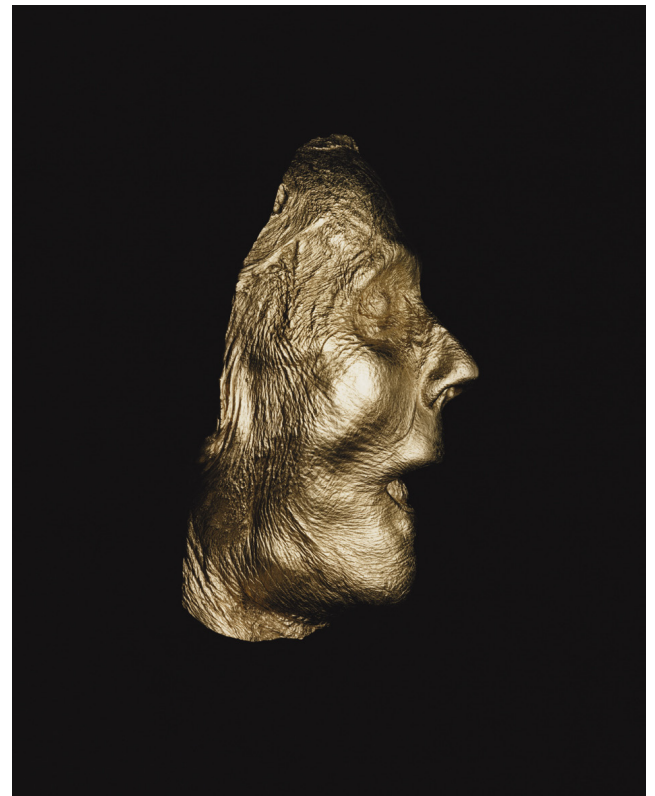
Dessutom finns det en spänning av mer jordisk karaktär i *Eva*, nämligen mellan guldets allmänna och en persons säregna värde. Även om guld inte längre är standard för världens pengar, har det kvar de egenskaper som under så lång tid gjorde det till människans huvudsakliga valuta, däribland dess relativa sällsynthet, dess tidlösa oförstörbarhet, och dess oföränderligt glimmande elasticitet. En persons värde, å andra sidan, vilar på en existensens singularitet,

¹ Jean-Luc Nancy, *Being Singular Plural*, Meridian: Crossing Aesthetics, översättning till engelska: Robert D. Richardson and Anne E. O'Byrne (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2000), 5.

en efemär och irreversibel förgänglighet och en högst säregen komplexitet i fråga om begränsad plasticitet. Det är här som Krisárs gest är rätt så fantastisk: Genom att gjuta sin mors dödsmask i guld gör han oss subtilt medvetna om att guldets värde inte kan mäta sig med en persons värde – en relation som skulle kunna förklaras mer allmänt som den mellan monetärt värde och livets värde. (Något som ytterligare bidrar till verkets rikedom är att konstnären och hans bror skaffade fram guldets genom att sälja moderns hem, vilket för in en annan sorts återupprättande.)

Guld är, i all sin sällsynthet, ersättligt och utbytbar. Det finns reserver i överflöd. En persons komplexa singularitet är däremot absolut oersättlig. I *Eva* är det därför inte guldets dyrbarhet som tillför värde till personens ansikte, utan personens dyrbarhet som tillför värde till guldets. *Eva* är en auratisk bild av moderns fysionomi, ansiktets linjer, och hudens beröring, som nu är aska. Den gripande kraften i ansiktets avtryck gör denna mängd guld oersättlig genom sin säregna prägel. Att smälta ner det för att sätta guldets i omlopp som anpassningsbart bytesvärde vore en grav nettoförlust. Och eftersom det är det fysiska spåret efter en älskad som inte längre är vid liv, är det oändligt mer sällsynt och värdefullt än det gyllene substratet (som ett fotografi vars negativ har gått förlorat eller förstörts). Om Krisár skulle förstöra dödsmasken som verket har gjutits efter skulle *Eva* för evigt finnas i endast en version, vilket skulle göra guldets än mer underordnat personens existentiella värde. Och på så sätt, i strid mot guldets bytesvärde, reproducerar och tematiserar Krisárs verk prekariteten och värdet hos singulariteten, som aldrig kan bytas, utan bara förloras, och som absolut måste delas.

Nancy, Jean-Luc. *Being Singular Plural*. Översatt till engelska av Robert D. Richardson and Anne E. O'Bryne. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2000.

Eva, 2016

Guld (18 karat) med silver och koppar 23,5 × 15,5 × 10,5 cm